

Nr 89

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder för ökad intagning vid universitet och högskolor; given Stockholms slott den 17 februari 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ivar Persson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen tillstyrkes vissa av 1955 års universitetsutredning föreslagna åtgärder för möjliggörande av såväl en ökad intagning av filosofie studerande i ämnena matematik, fysik och teoretisk fysik med mekanik som en intensifierad och förbättrad ett- och tvåbetygsundervisning i nämnda tre ämnen. Genom de föreslagna åtgärderna utbygges undervisningskapaciteten avsevärt och intagningen av studerande för ett och två betyg i filosofisk ämbetsexamen kan nästa läsår ökas till omkring 260 i fysik och 500 i matematik samt i betydande utsträckning även i teoretisk fysik med mekanik. I den mån den i årets statsverksproposition under anslaget Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m. uppförda anslagssumman skulle visa sig otillräcklig, torde frågan om på vad sätt ytterligare medel skall tillskjutas få upptagas till prövning.

I propositionen framlägges vidare vissa förslag för att möjliggöra en ökad intagning vid de tekniska högskolorna fr. o. m. höstterminen 1956. Vid bifall till förslagen kan antalet permanenta utbildningsplatser vid högskolorna ökas med sammanlagt 130, varav 60 vid tekniska högskolan i Stockholm och 70 vid Chalmers tekniska högskola. Härigenom och genom den ökning av antalet utbildningsplatser med 65, som föreslagits i årets statsverksproposition, kommer högskolornas utbildningskapacitet att ökas med

nära 30 procent. Ökningen av utbildningskapaciteten avser främst de kategorier av högskoleingenjörer, varav behovet för närvarande är störst, nämligen elektrotekniker, mekaniker, väg- och vattenbyggare samt tekniska fysiker. Ökningen av antalet utbildningsplatser för sistnämnda kategori, föreslås skola ske genom inrättande av en ny avdelning för teknisk fysik vid Chalmers tekniska högskola. I propositionen aviseras därjämte, att åtgärder inom kort kommer att vidtagas för uppgörande av ny generalplan för Göteborgshögskolans fortsatta utbyggnad.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1956.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Persson, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen fråga om *vissa åtgärder för ökad intagning vid universitet och högskolor* samt anför därvid följande.

Ökad intagning av filosofie studerande i ämnena matematik, fysik och teoretisk fysik med mekanik

Inledning

Till Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 900 000 kronor (prop. 1955: 1 VIII ht. p. 206; SU 8; Rskr 8).

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit årets riksdag att under samma rubrik å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kronor (prop. 1956: 2, bil. 5, p. 2).

I årets statsverksproposition (VIII ht. p. 107) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m. för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor. Anslaget är avsett att användas för samma ändamål som anslaget till Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor samt dessutom för andra åtgärder till förstärkning av undervisningsresurserna i de filosofiska fakulteternas läroämnen.

1955 års universitetsutredning har i skrivelse den 2 februari 1956 föreslagit, att det i årets statsverksproposition upptagna anslaget till Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m. uppräknas med 750 000 kronor i syfte att möjliggöra ökad intagning av studerande samt intensifierad och förbättrad ett- och tvåbetygsundervisning i ämnena *matematik, fysik och teoretisk fysik med mekanik*.

Utredningen anför inledningsvis bland annat.

Enligt direktiven är en av utredningens huvuduppgifter att »föreslå allmänna regler och riktlinjer för bedömningen av olika ämnesgruppers och typämnens behov av lärarkrafter och övrig personal, av materielanslag samt av institutionsutrymmen ävensom undervisnings- och forskningsresurser i övrigt». Å andra sidan skall utredningen vara oförhindrad »att, om så finnes lämpligt, successivt framlägga avgränsade förslag».

Olika under de senaste månaderna tillkomna omständigheter har emellertid föranlett utredningen att taga under omprövning, huruvida de medel som under nästa budgetår kan väntas stå till förfogande för extra undervisning i de filosofiska fakulteternas läroämnen verkligen kan beräknas vara tillräckliga för ändamålet. Vid ett besök i Göteborg, som utredningen företog i oktober månad 1955, anmälde sålunda representanter för Göteborgs universitets studentkår, att ett tjugotal studerande vid Göteborgs universitet, vilka under innevarande läsår studerade ämnet matematik, förklarat sig vilja påbörja studier i något av ämnena fysik eller teoretisk fysik med mekanik höstterminen 1956. Då intet av dessa ämnen funnes företrätt vid Göteborgs universitet, vore dessa studerande för sina studieplaners realiserande hänvisade att söka sig till något av universiteten i Uppsala och Lund eller till Stockholms högskola, där i varje fall de fysiska institutionerna måhända icke skulle ha möjligheter att mottaga alla inträdessökande. Med hänsyn härtill ville man från studentkårens sida ifrågasätta, huruvida icke undervisning i fysik och teoretisk fysik skulle kunna ordnas i Göteborg i samarbete med Chalmers tekniska högskola. I skrivelse till utredningen den 17 januari 1956 har sedermera Göteborgs universitets studentkår upprepat sin hemställan, att universitetsutredningen måtte föreslå åtgärder i syfte att få till stånd undervisning i Göteborg i de båda ifrågasatta ämnena redan från och med höstterminen 1956. Som bilaga till denna skrivelse har studentkåren fogat en preliminär anmälningslista för studier i dessa ämnen, vilken upptar 26 namn.

Bland annat med anledning av de framställda önskemålen om fysikundervisning i Göteborg igångsatte utredningen en snabbinventering av möjligheterna att provisoriskt och redan från och med läsåret 1956/57 skapa ytterligare undervisningsresurser i ämnena matematik, fysik och teoretisk fysik ej blott i Göteborg utan även vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid Stockholms högskola. En ytterligare anledning för utredningen att fullfölja denna inventering utgjorde universitetskanslerns framställning den 17 september 1955 med anledning av en av större akademiska konsistoriet i Uppsala gjord hemställan om anslag med 173 750 kronor till viss utrustning för fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala, vilken för yttrande remitterades till universitetsutredningen. I underdånigt yttrande över denna framställning hänvisade universitetsutredningen till den pågående inventeringen rörande möjligheterna att ytterligare öka nyintagningen av studerande i ämnet fysik bland annat i Uppsala och ifrågasatte därför, om icke framställningen borde behandlas först då resultatet av denna inventering förelåge. Med hänsyn till vad universitetsutredningen sålunda anført, har departementschefen icke i 1956 års statsverksproposition tagit ställning till frågan om extra materielanslag till fysiska institutionen i Uppsala (VIII ht. p. 82).

Universitetsutredningen framhåller härefter, att den är väl medveten om att förhållandena inom flera andra av de filosofiska fakulteternas läro-

ämnen än de förutnämnda i lika hög grad motiverar särskilda åtgärder av långt mera kostnadskrävande art än som kan rymmas inom det i statsverkspropositionen föreslagna anslaget för Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten. Utredningen har emellertid funnit särskilda skäl tala för att speciell uppmärksamhet ägnas åt undervisningsresurserna i ämnesgruppen matematik-fysik-teoretisk fysik. Här om anförs utredningen:

Utredningen har under sina allmänna överväganden kommit till den övertygelsen, att ämnesgruppen matematik-fysik-teoretisk fysik intager en nyckelställning, då det gäller såväl det allmännas som näringslivets behov av akademiskt utbildad arbetskraft. Vårt samhälles utveckling är i mycket hög grad beroende av att man kan täcka ett under de närmaste åren hastigt ökande behov av personal med högre utbildning och erfarenhet inom det matematisk-naturvetenskapliga området, där de här behandlade ämnen utgör några av de centrala delarna. Efterfrågan på utbildade akademiker inom dessa ämnesområden är och kan väntas under överskådlig tid förbli sådana, att man utan vidlyftigare utredningar vågar slå fast, att någon risk för överproduktion icke föreligger. Det torde i detta sammanhang vara tillräckligt att erinra om realskoleutredningens beräkningar rörande den aktuella bristen på kompetenta lärare vid högre skolor och om samma utrednings prognos rörande de högre skolornas expansion under den närmaste framtiden (SOU 1955: 53). Mer än en mening torde icke heller råda om att det vore orimligt, om studerande måste vägras undervisning i just de ämnen, inom vilka bristen på akademisk arbetskraft är mest kännbar. Med hänsyn härtill och till den stigande tillströmningen till de filosofiska fakulteterna måste enligt utredningens mening omedelbara åtgärder vidtagas i syfte att sätta de högre läroanstalterna i stånd att meddela alla studenter som så önskar fullgod undervisning i dessa ämnen. Med en intensifierad undervisning, bland annat i form av personlig handledning i små studiegrupper, bör det vara möjligt att avsevärt förkorta studietiderna och förbättra undervisningens resultat. Därmed bör dessa ämnen också te sig mera lockande även för dem som nu tvekar inför valet av en studieriktning, som allmänt ansetts 'svår'.

Universitetsutredningen vill även understryka, att ett genomförande av dess förslag om en omedelbar upprustning av undervisningsresurserna i tre ämnen samtidigt måste innebära icke oväsentligt förbättrade möjligheter att inom den i årets statsverksproposition beräknade ramen för anslag till extra undervisning förstärka undervisningsresurserna inom övriga ämnen.

**Extra undervisning i fysik och teoretisk fysik med mekanik för studerande
vid Göteborgs universitet**

Universitetsutredningen framhåller, att en ingående undersökning givit vid handen, att förutsättningar föreligger för att redan från och med läsåret 1956/57 vid Chalmers tekniska högskola ordna undervisning i ämnena fysik och teoretisk fysik med mekanik för studerande vid Göteborgs universitet. Det tjugotal studerande vid universitetet, som beräknas vid höstterminens början ha avlagt tentamen för två betyg i ämnet matematik, skulle därmed kunna beredas tillfälle att fortsätta sina studier i Göteborg

och där med normal studiegång avlägga filosofisk ämbetsexamen med ämneskombinationen matematik-fysik-teoretisk fysik samt eventuellt pedagogik.

Kostnaderna under budgetåret 1956/57 för den extra undervisningen i fysik vid Chalmers tekniska högskola beräknar utredningen på följande sätt:

En biträdande lärare, löneklass 30, 1/8—30/6	20 251
En assistent, löneklass 23, 1/9—30/6	12 770
Två assistenter, löneklass 23, 1/1—30/6	15 324
En instrumentmakare, löneklass 16, 1/7—30/6	10 932
Materielanslag, 1/1—30/6	4 000
Engångsanslag till inköp av materiel för demonstrationskursen m. m.	22 000
Summa kronor	85 277

Genom engångsanslaget till materielinköp och genom att det för undervisningens planläggande och förberedande är nödvändigt, att personal i viss utsträckning avlönas redan under andra halvåret 1956, då någon extra undervisning för de filosofie studerande icke meddelas, blir kostnaderna för den första gruppen på ett tjugotal filosofie studerande ($85\,277 + \frac{86\,996}{2} =$) 128 775 kronor och för eventuellt följande kurser 86 996 kronor.

I anslutning till beräkningarna anför utredningen följande.

Såväl rektorn för Chalmers tekniska högskola, professor G. Hössjer, som vederbörande ämnesrepresentant, professor N. Ryde, förklarade vid utredningens besök i Göteborg, att möjligheter torde finnas att vid fysiska institutionen vid nämnda högskola ordna undervisning i fysik för filosofie studerande. Med anledning härav har utredningen hos lärarkollegiet vid högskolan hemställt om yttrande rörande vilka ytterligare lärarkrafter, som skulle erfordras för en provisoriskt ordnad undervisning för ett tjugotal filosofie studerande i ämnet fysik från och med höstterminen 1956. Med skrivelse den 2 januari 1956 har lärarkollegiet såsom sitt förslag överlämnat en av professor Ryde utarbetad plan för en provisoriskt anordnad kurs i fysik med början höstterminen 1956 för studerande vid Göteborgs universitet.

Utredningen har vidare till Nationalkommittén för fysik riktat frågan, huruvida och på vilka villkor professor i fysik vid teknisk högskola enligt kommitténs mening må kunna medgivas examinationsrätt i ämnet fysik för filosofie kandidat- och ämbetsexamina enligt för dessa examina gällande kursfordringar men på grundval av den undervisning i fysik, som för närvarande meddelas vid de tekniska högskolorna. Nationalkommittén har i skrivelse till utredningen förklarat sig vilja som ett provisorium tillstyrka, att undervisning och examination i ämnet fysik kommer till stånd vid Chalmers tekniska högskola i enlighet med den plan, som utarbetats av professor Ryde och som under hand meddelats Nationalkommittén för kännedom. Kommittén har dessutom föreslagit, att någon av dess ledamöter med erfarenhet av fysikutbildning av lärare måtte erhålla uppdrag

att i samarbete med professorn i fysik vid Chalmers tekniska högskola följa den nya undervisningsverksamheten.

Lärarkollegiets förslag till undervisningsplan i fysik för filosofie studerande innefattar en över tre terminer fördelad undervisning, som dock för den första terminen endast upptar en propedeutisk kurs om tre timmar per vecka. Den propedeutiska undervisningen liksom föreläsningarna skulle vara gemensamma för filosofie studerande och teknologer. För de filosofie studerande skulle därutöver behövas dels extra laborationsgrupper, dels räkneövningar och en demonstrationskurs enligt gällande studieplaner i ämnet fysik för filosofisk ämbetsexamen. Därjämte har lärarkollegiet under hänvisning till den ökade examinationsbördan hemställt, att viss professorn i fysik nu åvilande föreläsningsskyldighet (2 veckotimmar under höstterminen och 1 1/2 veckotimme under vårterminen) skulle överflyttas på annan lärare.

För den sålunda erforderliga extra undervisningen skulle enligt lärarkollegiets förslag erfordras dels en biträdande lärare med docentkompetens, tre heltidsanställda assistenter med lön beräknad efter löneklass 23 och en instrumentmakare med lön enligt löneklass 16, dels vissa materielanslag, huvudsakligen av engångskaraktär.

På grundval av lärarkollegiets förslag har utredningen fört närmare överläggningar med ämnesrepresentanten, professor Ryde. Från utredningens sida har därvid framhållits, att så länge undervisningen i fysik för filosofie studerande endast är ett provisorium — och något annat kan enligt utredningens mening icke nu ifrågakomma — måste erforderlig extra undervisning bestridas av arvodesavlönad personal. Ämnesrepresentanten har förklarat sig införstådd härmed.

Utredningen finner det fullt motiverat, att vederbörande professor med hänsyn till den icke obetydliga extra examinationsbördan befrias från viss del av honom nu åvilande undervisningsskyldighet på sätt som lärarkollegiet föreslagit. För denna undervisning samt för demonstrationskurs, räkneövningar och ledningen av laborationsövningarna erfordras även enligt utredningens mening en docentkompetent biträdande lärare. Beträffande erforderlig assistentpersonal har utredningen blivit övertygad om att man vid anslagsberäkningen med hänsyn till rådande rekryteringsvärigheter bör räkna med arvoden motsvarande löneklass 23. För demonstrationskursen och laborationerna erforderlig apparatur skulle enligt förslaget dels inköpas, dels tillverkas vid högskolan av en särskilt anställd instrumentmakare, som då måste anställas redan från och med den 1 juli 1956. Från högskolans sida har under överläggningarna understrukits, att de sammanlagda kostnaderna på detta sätt torde bli väsentligen lägre än om all apparatur skulle inköpas.

Kostnaderna under budgetåret 1956/57 för den extra undervisningen i teoretisk fysik med mekanik vid Chalmers tekniska högskola beräknar utredningen till cirka 14 000 kronor, varav 12 770 kronor för arvode till en förste assistent under tiden 1/9—30/6. Om denna undervisning anför utredningen följande.

Med hänsyn till önskvärdheten att såvitt möjligt samordna undervisningen för de filosofie studerande med högskolans eget undervisningsprogram har lärarkollegiet för höstterminen endast räknat med en propedeutisk kurs i fysik, medan den egentliga undervisningen för de filosofie studerande

skulle taga sin början vårterminen 1957 och pågå under två terminer. Den propedeutiska kursen i fysik ger emellertid ingalunda de studerande full studiesysselsättning under höstterminen. Utredningen har därför hos lärarkollegiet vid Chalmers tekniska högskola hemställt om yttrande rörande dels huruvida undervisning för ett och två betyg i examensämnet teoretisk fysik med mekanik för filosofie kandidat- och ämbetsexamina skulle kunna ordnas vid högskolan, dels vilka ytterligare lärarkrafter och anslag som skulle erfordras för en provisoriskt anordnad sådan undervisning med början höstterminen 1956. Lärarkollegiet har i avgivet yttrande förklarat, att högskolan har möjlighet att ordna undervisning, som skulle sätta de filosofie studerande i stånd att jämsides med den propedeutiska kursen i fysik under höstterminen 1956 inhämta kunskaper, motsvarande fordringarna för ett betyg i ämnet teoretisk fysik med mekanik. Tvåbetygsundervisningen skulle sedan eventuellt kunna meddelas under vårterminen 1958, då de studerande avslutat sina studier i fysik.

Professorn i mekanik och matematisk fysik vid Lunds universitet T. Gustafson har på utredningens fråga förklarat sig anse den föreslagna undervisningsplanen i teoretisk fysik vara fullt tillfredsställande.

För nämnda ettbetygsundervisning beräknar universitetsutredningen att behov föreligger av ytterligare en förste assistent med arvode enligt löneklass 23 jämte viss timassistenthjälp. Förste assistenten skulle anställas från och med den 1 september 1956 och vara anställd även under vårterminen, då han skulle bestrida viss del av högskolans ordinarie undervisning, varigenom ämnesrepresentanten skulle erhålla kompensation för sin ökade arbetsbörda i form av examination för filosofiska examina.

Ökning av undervisningskapaciteten i fysik vid universiteten i Uppsala och Lund

Utredningen framhåller, att en väsentlig ökning av undervisningskapaciteten vid fysiska institutionen i Uppsala är möjlig att genomföra redan från och med läsåret 1956/57. Härför skulle erfordras ett ytterligare årligt extraanslag av 43 046 kronor samt därutöver ett anslag av 130 000 kronor till upprustning av institutionens undervisningsapparat. Beträffande sistnämnda anslag är emellertid att märka, att det icke uteslutande motiveras av den föreslagna, rent kvantitativa ökningen av institutionens undervisningskapacitet, utan att det även är att hänföra till en enligt utredningens mening under alla förhållanden ofrånkomlig modernisering och rationalisering av undervisningen.

Utredningen anför vidare.

I sin inledningsvis nämnda framställning den 17 september 1955 har kanslern för rikets universitet tillstyrkt en av större akademiska konsistoriet i Uppsala gjord hemställan om anslag med 173 750 kronor till viss utrustning för universitetets fysiska institution. Detta anslag hade av konsistoriet begärts för genomförande av första etappen av ett program för upprustning av institutionens övningslaboratorium, sammanlagt kostnadsberäknat till 267 359 kronor.

Vid överläggningar med representanter för utredningen har vederbö-

rande ämnesrepresentanter, professorerna P. Ohlin och K. Siegbahn, ytterligare motiverat sin framställning om detta utrustningsanslag, som — utan att undervisningspersonalens antal behövde ökas — skulle möjliggöra en rationalisering av studiegången i ämnet fysik och en väsentlig modernisering av fysikundervisningens innehåll samt därutöver en viss ökning av antalet årligen nyintagna studerande. Ämnesrepresentanterna har dessutom framhållit, att antalet nyintagna, därest så skulle anses erforderligt, skulle kunna ytterligare ökas — till 112 per år — under förutsättning att undervisningspersonalen ökades något. En dylik ökning skulle innebära mer än en fördubbling av intagningen i förhållande till den som institutionens nuvarande ordinarie anslag medger.

I likhet med universitetskanslern har utredningen blivit övertygad om behovet av en upprustning av fysiska institutionens undervisningsapparat. Det är enligt utredningens uppfattning här fråga om ett anslagsbehov, som för eller senare måste tillgodoses. Vid överläggningar med ämnesrepresentanterna har dessa förklarat, att man genom ett delanslag med 130 000 kronor för budgetåret 1956/57 till inköp av den för ett- och tvåbetygsundervisningen oundgängligaste materielen redan från och med nästa läsår skulle nå en sådan förbättring av institutionens undervisningskapacitet, att antalet nyintagna studerande omedelbart skulle kunna höjas till 112.

För en sådan ökning av antalet årligen nyintagna studerande skulle dock därutöver fordras viss förstärkning av lärarpersonalen. Efter överläggningar med ämnesrepresentanterna för fysik har universitetsutredningen funnit, att ett- och tvåbetygsundervisning för 112 studerande per år provisoriskt skulle kunna komma till stånd, om lärarpersonalen kompletterades på sätt som framgår av följande tablå:

Befattning	Nuvarande intagning		112 nyintagna
	Ordinarie anslag	»Krisanslag»	
Laborator	1	—	1
Biträdande lärare	2	—	3
Förste assistent	3	1	4
Förste amanuens	6	3 ¹ / ₂	8
Tredje amanuens	2	—	—

I tablåns vänstra del har upptagits den personal, som för innevarande budgetår använts i undervisningen för ett och två betyg, varvid skilts på den med ordinarie anslag avlönade personalen och den med medel från anslaget till Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor (»krisanslaget») avlönade personalen. Av den personal som i tablå angivits vara avlönad med ordinarie anslag har dock två förste assistenter bekostats av atomkommittén och delvis använts för undervisning.

De totala kostnaderna för lärarpersonalen vid en intagning av 112 studerande läsåret 1956/57 skulle uppgå till 179 586 kronor. För innevarande läsår uppgår motsvarande lärarkostnader till 177 688 kronor. Av detta belopp beräknas 36 574 kronor utgå ur »krisanslaget», vilken summa förutom till arvoden åt en förste assistent och tre och en halv förste amanuenser även använts till inköp av viss materiel.

Den reella kostnadsökningen i fråga om arvoden till lärare skulle sålunda inskränka sig till (179 586—177 688 =) 1 898 kronor. Därtill kommer emellertid ett extra anslag för dels instrumentarbeten, dels övriga tillkommande materielkostnader, vilket synes utredningen ofrånkomligt vid en så betydande ökning av antalet studerande som det här ifrågasatta. Utredningen beräknar detta anslagsbehov till 15 000 kronor per år.

Det synes universitetsutredningen vara önskvärt, att de två av atomkommittén avlönade assistenterna, vilka delvis utnyttjas för undervisning för ett och två betyg, överförs till universitetet. Om så blir fallet, skulle merkostnaderna för ett genomförande av den nya undervisningen komma att uppgå till sammanlagt 173 046 kronor, varav 130 000 kronor i engångskostnader.

Även vid fysiska institutionen i Lund är, framhåller utredningen, en väsentlig ökning av intagningskapaciteten möjlig att genomföra från och med läsåret 1956/57. Utredningen räknar med en ökning från 50 till 100 deltagare per år i fysikkurserna för ett och två betyg. Merkostnaderna beräknas för nästa budgetår till 243 965 kronor, varav 120 000 kronor avser engångskostnader för inköp av undervisningsmateriel. I samband med ökningen av deltagarantalet skulle genom minskning av räkneövningsgruppernas storlek undervisningen göras effektivare.

Utredningen anför i förevarande sammanhang i huvudsak följande.

Vederbörande ämnesrepresentanter, professorerna B. Edlén och S. von Friesen, har till utredningen överlämnat ett förslag till undervisningsplan samt personal- och anslagsbehov för en ökning från 50 till 100 deltagare per år i fysikkurserna för två betyg.

Undervisningsplanen innebär, att all undervisning för ett och två betyg koncentreras till två (förlängda) terminer, medan hittills den propedeutiska kursen givits terminen före den på två terminer fördelade övriga kursundervisningen. Nyintagning skulle ske såväl höst- som vårtermin med 50 studerande vid vartdera tillfället eller alternativt 70 studerande vid början av höstterminen och 30 studerande vid början av vårterminen. Vidare skulle undervisningsgrupperna vid räkneövningarna i enlighet med mycket bestämda önskemål, som framförts från studenthåll, nedbringas från 50 till 25 deltagare per grupp. Detta innebär, att antalet räkneövningskurser skulle fyrdubblas, medan all annan kursundervisning skulle dubbleras.

Om räkneövningarna ges med 25 i stället för 50 deltagare per grupp, skulle en effektivisering av undervisningen kunna åstadkommas. Enligt uppgift beräknas nu omkring 50 procent av dem som intas vid övningslaboratoriet på hösten hinna avlägga godkänd tentamen före nästa hösttermins början. Med en minskning av räkneövningsgrupperna till hälften mot nuvarande storlek bör man kunna räkna med att en högre procentuell andel av de studerande kan avlägga godkänd tentamen för två betyg inom loppet av ett år.

Den lärarpersonal, som enligt universitetsutredningens bedömande skulle bli erforderlig för en nyintagning av 100 elever hösten 1956 enligt den föreslagna undervisningsplanen, framgår av följande tablå. I tablåns vänstra del har upptagits den lärarpersonal som innevarande läsår handhar undervisningen för ett och två betyg.

Befattning	Nuvarande intagning		100 nyintagna
	Ordinarie anslag	»Krisanslag»	
Laborator	1	—	1
Biträdande lärare	1	—	5
Förste assistent	2	1	4 (6)
Förste amanuens	5	2	5
Tredje amanuens	2	—	2

Av de fem förste amanuenser, som upptagits i tablån under rubriken ordinarie anslag, avlönas en av atomkommittén. Denne amanuens måste för närvarande helt ägna sig åt undervisningen på ett- och tvåbetygsstadiet. Innevarande budgetår har dessutom under höstterminen en lektor vid folkskoleseminariet i Lund lett demonstrationskursen, vilken beräknas komma att upprepas under vårterminen 1956. Ersättningarna för denna dubblade kurs har för hela läsåret beräknats till 7 000 kronor.

Vid beräkningen av lärarkostnaderna för nästa läsår vid en intagning av 100 elever med de i tablån angivna lärarkrafterna har universitetsutredningen utgått från att av de biträdande lärarna den som skall leda demonstrationskursen avlönas på samma sätt som en pedagogisk lektor vid universitetet. Anledningen härtill är, att det ur undervisningssynpunkt är synnerligen önskvärt, att den lektor vid folkskoleseminariet i Lund, som innevarande läsår leder demonstrationskursen, även gör det nästa läsår. Med detta sätt att räkna skulle den totala kostnaden för lärarpersonal vid ett- och tvåbetygsundervisningen budgetåret 1956/57 bli 205 834 kronor, varvid arvode till en av de biträdande lärarna beräknats till 25 000 kronor. Motsvarande kostnad för innevarande budgetår är 137 575 kronor, varav 32 695 kronor har beräknats utgå från »krisanslaget», och merkostnaden i fråga om lärararvoden skulle sålunda uppgå till (205 834—137 575 =) 68 259 kronor. Av enahanda skäl, som förut anförts beträffande de två med atomkommittémedel avlönade förste assistenterna vid fysiska institutionen i Uppsala, anser universitetsutredningen, att den för undervisningen nödvändiga förste amanuensbefattningen vid fysiska institutionen i Lund, vilken hittills avlönats av atomkommittén, bör överflyttas till Lunds universitet. Vidare anser utredningen, att fysiska institutionen i Lund nu bör erhålla ersättning för de två förste assistentbefattningar, som ursprungligen varit avsedda uteslutande för forskning, men som kommit att utnyttjas för ett- och tvåbetygsundervisningen, varigenom fysiska institutionen i Lund i fråga om forskningsassistenter skulle komma i paritet med motsvarande institution i Uppsala. Utredningen räknar därför med två förste assistentbefattningar utöver de fyra som beräknats vara erforderliga för undervisningen. Detta har i tablån markerats med siffran 6 inom parentes. Den totala merkostnaden i fråga om arvoden till lärarpersonal skulle sålunda uppgå till (68 259 + 6 558 + 26 148 =) 100 965 kronor.

För en ökning av den årliga nyintagningen till 100 erfordras vidare ett engångsanslag till materielinköp, vilket har beräknats till 120 000 kronor. Ämnesrepresentanterna har till utredningen överlämnat en specifikation av ifrågavarande materielinköp.

Slutligen tillkommer ett särskilt anslag för instrument- och laboratorie-

arbeten, beräknat till 18 000 kronor, samt en förstärkning av materielanslaget med 5 000 kronor till följd av ökad förslitning och förbrukning av undervisningsmateriel. Den sammanlagda kostnadsökningen, utöver den som beräknats för ett- och tvåbetygsundervisningen under innevarande läsår, skulle med andra ord uppgå till (100 965 + 120 000 + 18 000 + 5 000 =) 243 965 kronor för budgetåret 1956/57. Härav är 120 000 kronor engångskostnad för nyinköp av undervisningsmateriel.

**Ökning av undervisningskapaciteten i matematik vid universiteten i
Uppsala och Lund samt Stockholms högskola**

Beträffande universiteten i Uppsala och Lund samt Stockholms högskola ifrågasätter utredningen för läsåret 1956/57 en ökning av antalet studerande för ett och två betyg i matematik.

Därvid räknar utredningen i fråga om universitetet i Uppsala med en ökning av den årliga intagningen från 160 till 170. Merkostnaderna för nästa budgetår beräknar utredningen till 38 616 kronor. Utredningen anför:

Vid universitetet i Uppsala har enligt uppgift från ämnesrepresentanterna i matematik, professorerna T. Nagell och L. Carleson, innevarande läsår cirka 160 studerande påbörjat studier i matematik för ett och två betyg.

Denna undervisning bedrivs i form av föreläsningar och övningar, vilka sistnämnda i Uppsala liksom i Lund har formen av gruppundervisning med 15 deltagare per grupp. Emellertid har på grund av mindre omfattande lärarresurser undervisningen i grupperna ej kunnat göras lika effektiv i Uppsala som i Lund. Ämnesrepresentanterna har vid överläggningar med utredningen framhållit det angelägna i att undervisningen per grupp utökas från nuvarande två till tre timmar per vecka.

Det är enligt utredningens uppfattning självklart att möjligheter bör ges för en mer effektiv gruppundervisning i Uppsala i ämnet matematik med bibehållande av gruppernas nuvarande storlek.

Utredningen har funnit, att ett- och tvåbetygsundervisning för omkring 170 nya studerande i matematik i Uppsala läsåret 1956/57 enligt den förbättrade studieordningen skulle kunna komma till stånd, om den nuvarande lärarpersonalen kompletteras på sätt som framgår av följande tablå. I tablåns vänstra del har upptagits den lärarpersonal, som innevarande läsår handhar undervisningen för ett och två betyg vid matematiska institutionen.

Befattning	Nuvarande antal studerande		170 nya studerande
	Ordinarie anslag	»Krisanslag»	
Laborator	1	—	1
Biträdande lärare	1	1	4
Förste assistent	2	1 (2)	4
Förste amanuens	2	—	2
Tredje amanuens	2	—	2

Från »krisanslaget» har för innevarande läsår dessutom anvisats respektive äskats medel till extra gruppundervisning, ungefär motsvarande arvode till ytterligare en förste assistent, vilket i tablån markerats med siffran 2 inom parentes.

Inklusive samtliga från »krisanslaget» anvisade respektive äskade medel för innevarande läsår, nämligen 43 538 kronor, uppgick de totala anslagen till lärare innevarande budgetår till 128 744 kronor. För budgetåret 1956/57 skulle anslaget till lärararvoden behöva höjas till 161 160 kronor. Den här ifrågasatta ökningen av undervisningskapaciteten skulle alltså i fråga om arvoden till lärarpersonal för ett- och tvåbetygsundervisningen innebära en ökning med $(161\ 160 - 128\ 744 =)$ 32 416 kronor. Därutöver erfordras ett extra anslag på 6 200 kronor för materiel, varför de totala kostnaderna uppgår till 38 616 kronor.

Beträffande universitetet i Lund räknar utredningen med en ökning av den årliga intagningen från 120 till 130 à 135. Merkostnaderna för nästa budgetår beräknar utredningen till 14 690 kronor. Utredningen anför härvidlag följande.

Vid universitetet i Lund har enligt uppgift från ämnesrepresentanterna i matematik, professorerna L. Gårding och Å. Pleijel, innevarande läsår 120 studerande påbörjat studier i matematik för ett och två betyg.

Undervisningen för ett och två betyg bedrivs i form av föreläsningar och övningar, vilka sistnämnda för flertalet av de studerande har formen av gruppundervisning med cirka 15 studerande per grupp. Undervisningen för ett betyg bedrivs huvudsakligen på hösten och undervisningen för två betyg på våren. Viss undervisning för ett och två betyg förekommer dock också på våren respektive hösten. Innevarande läsår är antalet grupper fem under hösten och tre under våren. Enligt ämnesrepresentanterna har denna sedan några år tillämpade undervisningsplan givit till resultat både en förkortning av studietiden och en påtaglig stegring av tentamensfrekvensen. Utredningen finner det därför vara självklart, att förutsättningar skapas för att denna undervisningsplan skall kunna tillämpas även vid ett stigande antal studenter.

Efter överläggningar med ämnesrepresentanterna för matematik har utredningen funnit, att ett- och tvåbetygsundervisning för 130 à 135 nya studerande läsåret 1956/57 skulle kunna komma till stånd enligt nu tillämpad studieordning och med 15 deltagare per grupp, om den nuvarande lärarpersonalen kompletterades på sätt som framgår av följande tablå. I tablåns vänstra del har upptagits den lärarpersonal, som innevarande läsår handhar undervisningen för ett och två betyg vid matematiska institutionen, fördelade på ordinarie anslag och »krisanslag».

Befattning	Nuvarande antal studerande		130 nya studerande
	Ordinarie anslag	»Krisanslag»	
Laborator	1	—	1
Biträdande lärare	1	1	3
Förste assistent	2	1	3
Förste amanuens	2	—	2
Tredje amanuens	1	—	1

Från »krisanslaget» beviljades för höstterminen 1955 även ett anslag för extra gruppundervisning (vilken dock ej kom till stånd) samt ett mindre anslag för metodikföreläsningar.

Inklusive samtliga de från »krisanslaget» anvisade respektive äskade medlen för innevarande läsår, nämligen 38 588 kronor, uppgår de totala anslagen till lärare innevarande budgetår till 121 634 kronor. För budgetåret 1956/57 skulle, enligt den personalstat som angivits i tabblån, anslaget till lärare behöva höjas till 129 324 kronor. Den här ifrågasatta ökningen av undervisningskapaciteten skulle alltså i fråga om arvoden till lärarpersonal för ett- och tvåbetygsundervisningen innebära en ökning med (129 324 — 121 634 =) 7 690 kronor. Därutöver erfordras ett extra anslag på 7 000 kronor för materiel, varför de totala kostnaderna uppgår till 14 690 kronor.

Vad slutligen Stockholms högskola beträffar kalkylerar utredningen med en ökning av den årliga intagningen från 160 till 200 för en merkostnad av 33 506 kronor. Utredningen anför härutinnan följande.

Vid Stockholms högskola kan enligt ämnesrepresentanten, professor O. Frostman, antalet nya studerande för ett och två betyg i matematik under innevarande läsår uppskattas till 160. Denna uppgift får dock anses vara osäkrare än motsvarande uppgifter för Uppsala och Lund beroende på de speciella svårigheter, som föreligger då det gäller att uppskatta antalet studerande vid Stockholms högskola.

Undervisningen i matematik i Stockholm bedrivs enligt i stort sett samma metoder som i Uppsala och Lund och innefattar bland annat gruppundervisning. Innevarande läsår har dock på grund av otillräckliga lärarresurser ett antal studerande ej kunnat beredas tillfälle deltaga i gruppundervisningen.

Det är enligt utredningens uppfattning nödvändigt, att samtliga studerande, som börjar läsa matematik i Stockholm, bereds möjlighet deltaga i gruppundervisningen och att gruppernas storlek, liksom i Uppsala och Lund, ej överskrider 15 deltagare per grupp.

Efter överläggningar med professor Frostman har utredningen funnit, att ett- och tvåbetygsundervisning i matematik vid Stockholms högskola för 190 à 200 nya studerande läsåret 1956/57 skulle kunna komma till stånd enligt en effektiv studieordning, om den nuvarande lärarpersonalen kompletteras på det sätt som framgår av följande tablå. I tabblåns vänstra del har upptagits den lärarpersonal, som innevarande läsår handhar undervisningen för ett och två betyg.

Befattning	Nuvarande antal studerande		200 nya studerande
	Ordinarie anslag	»Krisanslag»	
Biträdande lärare	2	—	4
Förste assistent	1	1½ (3)	5
Förste amanuens	2	—	3
Andre amanuens	1	—	1
Tredje amanuens	1	—	1

Från »krisanslaget» har för innevarande läsår anvisats respektive äskats sammanlagt 39 104 kronor. För höstterminen 1955 anvisades medel dels

till arvode åt en förste assistent, dels till gruppundervisning. För vårterminen 1956 har beräknats medel dels till arvoden åt två förste assistenter, dels till gruppundervisning. Det sammanlagda beloppet från »krisanslaget» motsvarar för innevarande läsår i det närmaste arvode åt tre förste assistenter, vilket i tablån markerats med siffran 3 inom parentes.

Inklusive de från krisanslaget för innevarande läsår anvisade respektive äskade medlen uppgick totala anslaget till lärare för innevarande budgetår till 105 038 kronor. För budgetåret 1956/57 skulle enligt den personalstat som upptagits i tablån anslaget till lärare behöva ökas till 157 992 kronor.

Den här ifrågasatta kapacitetsökningen skulle alltså ifråga om lärarpersonalen för ett- och tvåbetygsundervisningen i matematik vid Stockholms högskola innebära en kostnadsökning med (157 992 — 105 038 =) 52 954 kronor.

I Betänkande med utredning och förslag angående förstärkning av Stockholms högskolas personalorganisation m. m. avgivet av inom ecklesiastikdepartementet tillkallad utredningsman, har beträffande ämnet matematik bland annat föreslagits att från och med budgetåret 1956/57 ytterligare två befattningar som förste assistenter inrättas. Under förutsättning av bifall till utredningsmannens förslag i detta avseende skulle kostnadsökningen beträffande lärarpersonalen reduceras till (52 954 — 26 148 =) 26 806 kronor. Därutöver erfordras emellertid ett extra anslag på 6 700 kronor för materiel, varför de totala kostnaderna uppgår till 33 506 kronor.

Ökning av undervisningskapaciteten i teoretisk fysik med mekanik vid universiteten i Uppsala och Lund samt Stockholms högskola

Under hänvisning till vad utredningen inledningsvis anført understryker utredningen, att en ökning av undervisningskapaciteten i ämnena matematik och fysik medför behov av en motsvarande kapacitetsökning även för ämnet teoretisk fysik med mekanik. Härvidlag bör man enligt utredningen erfarenhetsmässigt i fråga om ettbetygsundervisningen räkna med ungefär samma studentantal som i ämnet fysik, varvid hänsyn tagits till det ökade intresse för ämnet, som blivit en följd av 1953 års stadga för filosofiska examina. Detta ökade intresse har, fortsätter utredningen, medfört, att de studerande i ämnet icke längre huvudsakligen utgöres av eliten av de matematikstuderande, vilket i sin tur för med sig krav på en långt intensivare undervisning än tidigare. Man har från ämnesrepresentanternas sida härvidlag inför utredningen understrukt, att numera samma skäl talar till förmån för individuell handledning och gruppundervisning i grupper om cirka 15 studerande som beträffande ämnet matematik.

Utredningen ansluter sig till ämnesrepresentanternas uppfattning och föreslår därför, att universiteten i Uppsala och Lund samt Stockholms högskola redan från och med läsåret 1956/57 ges undervisningsresurser i ämnet teoretisk fysik, motsvarande dem som utredningen föreslagit beträffande ämnet matematik.

Merkostnaderna för genomförande av detta förslag beräknar utredningen

för nästan budgetår till 58 551 kronor vid universitetet i Uppsala och 64 152 kronor vid universitetet i Lund. Härutinnan anför utredningen följande.

Efter överläggningar och samråd med vederbörande ämnesrepresentanter och på grundval av dessas beräkningar rörande tillströmningen av studerande har universitetsutredningen kommit till den uppfattningen, att fullgod undervisning för ett och två betyg för cirka 150 studerande per år i vardera Uppsala och Lund kan komma till stånd, om den i ett- och tvåbetygsundervisningen engagerade lärarpersonalen utökas på sätt som framgår av följande tablå.

Befattning	Nuvarande undervisning		Föreslagen undervisning för 150 studerande
	Ordinarie anslag	»Krisanslag»	
<i>1. Uppsala:</i>			
Biträdande lärare	1	1/2	3
Förste assistent	—	—	2
<i>2. Lund:</i>			
Biträdande lärare	1	—	3
Förste assistent	—	—	2
Förste amanuens	1	—	1

Beträffande den här föreslagna lärarpersonalen för ämnet teoretisk fysik i Lund må ytterligare framhållas, att utredningen beräknat, att förste amanuensen vid genomförande av förslaget i betydande utsträckning skall kunna frigöras från ett- och tvåbetygsundervisningen.

Den sammanlagda kostnaden för arvoden till lärare för ett- och tvåbetygsundervisningen i Uppsala under innevarande läsår har utredningen beräknat till 24 903 kronor, varav 8 301 kronor från »krisanslaget». Motsvarande kostnad i Lund har beräknats till 23 160 kronor. Vid genomförande av utredningens förslag skulle de sammanlagda arvodeskostnaderna uppgå till 75 954 kronor i Uppsala och 82 512 kronor i Lund, och merkostnaden utöver innevarande års anslag skulle sålunda bli (75 954 — 24 903 =) 51 051 kronor i Uppsala och (82 512 — 23 160 =) 59 352 kronor i Lund. Därtill kommer emellertid ett enligt utredningens mening ofrånkomligt extra anslag för biträdeshjälp och materiel, beräknat för Uppsalas del till 7 500 kronor och för Lunds del till 4 800 kronor. Den totala merkostnaden för den utvidgning och förbättring av undervisningen i ämnet teoretisk fysik vid de båda universiteten, som utredningen sålunda föreslagit, skulle följaktligen uppgå till (51 051 + 7 500 =) 58 551 kronor i Uppsala och (59 352 + 4 800 =) 64 152 kronor i Lund.

Beträffande Stockholms högskola beräknar utredningen motsvarande merkostnader till 21 602 kronor.

Studentantalet i ämnet teoretisk fysik vid Stockholms högskola har hittills varit betydligt lägre än i Uppsala och Lund, vilket till stor del torde bero på fysikundervisningens obetydliga kapacitet i Stockholm. Trots detta har institutionen i Stockholm en även absolut sett större lärarstab än mot-

svarande institutioner på de båda övriga orterna. Undervisningskapaciteten i ämnet är därför väsentligen större i Stockholm. Då man emellertid måste räkna med en ökande tillströmning av studerande till de filosofiska fakulteterna överhuvudtaget, och då en sådan ökning lätt kan tänkas bli oväntat stor i Stockholm, bland annat med hänsyn till att den nya fysiska institutionen där kan väntas vara färdigställd, då årets nybörjare i ämnena matematik och teoretisk fysik kan beräkna att kunna påbörja fysikstudier, anser utredningen, att man nu bör skapa förutsättningar för en vidgad undervisning i ämnet teoretisk fysik även i Stockholm. Med hänsyn till det gynnsammare utgångsläget där, finner utredningen det dock vara tillräckligt, om anslagsramen vidgas med ett belopp motsvarande arvode till en biträdande lärare och ett extra materielanslag med 5 000 kronor, varigenom merkostnaden för ett- och tvåbetygsundervisningen i teoretisk fysik vid Stockholms högskola skulle uppgå till (16 602 + 5 000 =) 21 602 kronor utöver de 44 952 kronor, som nu utgår till lärararvodena för ett- och tvåbetygsundervisningen.

Sammanfattande synpunkter m. m.

Resultatet av utredningens inventering och överväganden rörande möjligheterna att provisoriskt och redan från och med läsåret 1956/57 öka undervisningskapaciteten i ämnena matematik, fysik och teoretisk fysik med mekanik har av utredningen sammanfattats i följande tablå.

Ämne	Ort	Ordinarie anslag till lärararvodena för ett- och tvåbetygsundervisning (jfr tidigare tablåer)	»Krisanslag» budgetåret 1955/56	Erforderligt ytterligare anslag 1956/57
Matematik	Uppsala	85 206	43 538	38 616
	Lund	83 046	38 588	14 690
	Stockholm	65 934	39 104	33 506
	Summa	234 186	121 230	86 812
Fysik	Uppsala	141 114	36 574	173 046
	Lund	104 880	32 695	243 965
	Göteborg	—	—	85 277
	Summa	245 994	69 269	502 288
Teoretisk fysik med mekanik	Uppsala	16 602	8 301	58 551
	Lund	23 160	—	64 152
	Stockholm	44 952	—	21 602
	Göteborg	—	—	14 000
	Summa	84 714	8 301	158 305
<i>Totalt</i>		564 894	198 800	747 405

I anslutning till tablån påpekar utredningen att i beloppet 564 894 kronor ingår arvoden från atomkommittén med sammanlagt 32 706 kronor och att av beloppet 747 405 kronor avser 272 000 kronor engångskostnader för materielinköp.

Utredningen anför härefter.

Kostnaderna för den av utredningen ifrågasatta, provisoriska förstärkningen av de högre läroanstalternas undervisningskapacitet i ämnena matematik, fysik och teoretisk fysik med mekanik är otvivelaktigt betydande. Bortsett från engångsanslag på tillsammans drygt 270 000 kronor till inköp av undervisningsapparatur för de fysiska institutionerna vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid Chalmers tekniska högskola är det här fråga om kostnadsökningar med nära 500 000 kronor till löpande utgifter — främst arvoden till lärarpersonal — för undervisningen i tre av de matematisk-naturvetenskapliga sektionernas läroämnen.

Enligt universitetsutredningens mening är det väsentligt att de högre läroanstalterna omedelbart sättes i stånd att ge alla som så önskar en fullgod akademisk undervisning i dessa centrala universitetsämnen. Med av utredningen föreslagna åtgärder skulle fullgoda undervisningsresurser redan läsåret 1956/57 finnas för cirka 260 studerande till två betyg i fysik och cirka 500 nya studerande per år i matematik.

De av utredningen påvisade möjligheterna att öka nyintagningen av studerande, särskilt i ämnena fysik och teoretisk fysik, är av sådan storleksordning, att man icke utan vidare vågar slå fast, att de helt kommer att behöva tagas i anspråk redan under läsåret 1956/57. Utredningen förutsätter emellertid, att definitiva beslut om medelsanvisning i varje särskilt fall kommer att kunna grundas på vid de olika läroanstalterna genomförda undersökningar rörande den väntande tillströmningen av studerande till de olika ämnena. Härtill återkommer utredningen i det följande. Vad beträffar den ifrågasatta undervisningen för filosofie studerande vid Chalmers tekniska högskola erfordras dessutom ett särskilt förberedelsearbete under medverkan av vederbörande både lokala och centrala myndigheter och innefattande bland annat utarbetande och fastställande av studieplaner och förordnande av examinatorer i ämnena fysik och teoretisk fysik med mekanik vid universitetet i Göteborg, samt särskilda anordningar för den för filosofisk ämbetsexamen med fysik som huvudämne obligatoriska kursen i ämnet astronomi.

Utredningen finner det synnerligen önskvärt, att de högre läroanstalterna redan från och med höstterminen 1956 sättes i stånd att i erforderlig utsträckning tillvarataga möjligheterna att utvidga och förbättra undervisningen i här ifrågavarande läroämnen. Om så skall bli möjligt, är det uppenbart, att de två miljoner kronor, som äskats i årets statsverksproposition för Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m., kommer att visa sig otillräckliga. Utredningen anser därför, att detta anslag bör höjas utöver vad som äskats i statsverkspropositionen med ett belopp, som sätter Kungl. Maj:t i stånd att efter framställning i vanlig ordning av kanslern för rikets universitet provisoriskt tillgodose de högre läroanstalternas behov av fullgoda undervisningsresurser i dessa ämnen. Utredningen förutsätter därvid, att så snart ett permanent behov av beräknade lärartjänster dokumenterats, anslag uppföres på ordinarie stat.

Beträffande den föreslagna anslagshöjningens storlek finner utredningen,

att denna bör avvägas så, att samtliga här påvisade möjligheter till provisoriska förstärkningar kan tillvaratagas, om så skulle visa sig erforderligt med hänsyn till tillströmningen av studerande till dessa ämnen. Utredningen förutsätter dock, att redan inom den av Kungl. Maj:t äskade anslagsramen, två millioner kronor, utrymme finnes för anslag till extra undervisning i ifrågavarande ämnen med belopp ungefär motsvarande vad Kungl. Maj:t anvisat respektive väntas komma att anvisa för sådan undervisning under innevarande läsår. Inom en anslagsram av 2 750 000 kronor synes det sålunda möjligt att, utan förfång för de förstärkningsanordningar för övriga ämnen inom de filosofiska fakulteterna, som varit avsedda med det i statsverkspropositionen äskade anslaget, tillgodose behovet av särskilda åtgärder för förstärkning av undervisningsresurserna i ämnena matematik, fysik och teoretisk fysik. Utredningen förutsätter därvid, att inom denna anslagsram skall kunna inrymmas såväl anslag till arvoden åt erforderlig extra lärarpersonal som anslag till inköp av för en utvidgad undervisning oundgänglig undervisningsapparatur främst för de fysiska institutionerna vid universitetet i Uppsala och Lund samt för fysiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola. Utredningen förutsätter dessutom, att inom denna anslagsram skall kunna inrymmas även eventuella kostnader för undervisning i astronomi för fysikstuderande.

Utredningen vill emellertid understryka, att enligt dess mening definitiva beslut om anslag för här ifrågavarande, delvis synnerligen kostnadskrävande åtgärder, bör vara grundade på särskilda, lokalt genomförda undersökningar, avsedda att underlätta bedömningen rörande tillströmningen av studerande till olika ämnen och ämnesgrupper. Utredningen vill i detta sammanhang erinra om ett par under sistförflutna hösttermin inträffade händelser, som belyser både svårigheterna härvidlag och nödvändigheten av att de högre läroanstalterna i större utsträckning än med nuvarande ordning kan planera undervisningen med marginaler.

I ämnet matematik vid Stockholms högskola måste vid höstterminens början ej mindre än 35 studerande vägras deltagande i den visserligen icke obligatoriska, men för studiernas rationella bedrivande nödvändiga gruppundervisningen, detta trots att anslag till extra undervisning beviljats i den utsträckning som begärts. Ett annat exempel på svårigheter av samma art finner man i ämnet zoologi vid Lunds universitet, där det först i december månad 1955 blev uppenbart, att extra undervisning måste ordnas redan från början av vårterminen 1956 för en grupp på 28 studerande. Något anslag hade då icke begärts för täckande av de med denna extra undervisning förenade kostnaderna, som torde uppgå till i det närmaste 100 000 kronor.

I båda dessa fall torde svårigheterna icke huvudsakligen vara att hänföra till vare sig bristande möjligheter att bevilja erforderliga anslag, därest dylika begärts i tid, eller brist på institutionsutrymme, utan till bristande möjligheter att förutse tillströmningen av studerande.

Enligt utredningens uppfattning måste olika möjligheter prövas för att komma till rätta med svårigheter av detta slag. Utredningen har därför övervägt att för den ämnesgrupp, för vilken utredningen nu påyrkar särskilda förstärkningsanordningar, föreslå inrättande av speciella undervisningskommittéer med uppgift att under år 1956 på lämpligt sätt göra utredningar rörande den väntade tillströmningen under kommande terminer till de olika ämnena och att på grundval av detta utredningsmaterial göra

erforderliga framställningar om anslag och andra åtgärder för undervisningsresursernas anpassning till det väntade behovet. Sådana kommittéer skulle kunna tillsättas vid samtliga fyra lärosäten och sammansättas så, att såväl vederbörande fakultet/sektion som övriga lärare och de studerande bleve representerade.

Emellertid har utredningen kommit till den uppfattningen, att det denna gång lämpligen bör ankomma på vederbörande rektor att i samråd med ämneslärare, undervisningsnämnd och studentkår vidtaga de åtgärder, han i detta syfte kan anse erforderliga. Utredningar rörande den väntade studenttillströmningen till de matematisk-naturvetenskapliga läroämnena bör emellertid komma till stånd, i varje fall beträffande de här behandlade ämnena. Då läroanstalternas kanslier emellertid icke kan väntas ha resurser att påtaga sig denna ytterligare arbetsbörda, och då för utredningens fortsatta arbete värdefulla erfarenheter skulle samlas genom ett nu igångsatt sådant utredningsarbete, vill utredningen hemställa om anslag för här ifrågavarande ändamål med 10 000 kronor att utgå av åttonde huvudtitelns kommittéanslag.

Utredningen framhåller slutligen, att den i föreliggande ärende samrätt med *universitetskanslern*, som förklarar sig tillstyrka förslaget, under förutläggning, vad angår ökningen av anslaget för Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m., att det här endast är fråga om att fastställa anslagsramen, inom vilken Kungl. Maj:t må äga bevilja medel efter i vederbörlig ordning gjorda framställningar från universitetsmyndigheterna. Vad kanslern sålunda uttalat överensstämde — såsom framginge av vad utredningen i det föregående anfört — helt med utredningens uppfattning.

Departementschefen

I årets statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, punkten 107) har Kungl. Maj:t efter framställningar från universitetskanslern och 1955 års universitetsutredning föreslagit riksdagen att till Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m. för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor. Detta anslag är avsett att ersätta det nuvarande sedan budgetåret 1952/53 utgående reservationsanslaget till Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor. Sistnämnda anslag disponeras huvudsakligen till anordnande vid de akademiska lärosätena av särskilda fortbildningskurser för folkskollärare samt till tillfälliga förstärkningar av universitetsundervisningen i de stora skolämnena, närmast på ettbetygsstadiet. I enlighet med universitetsutredningens förslag har jag i statsverkspropositionen förordat, att det nya anslaget skall få disponeras både för nu nämnda ändamål och för andra åtgärder till förstärkning av undervisningsresurserna i de filosofiska fakulteternas läroämnen.

Såsom framgår av det föregående har universitetsutredningen på grund av olika under de senaste månaderna tillkomna omständigheter verkställt

en snabbinventering av möjligheterna att provisoriskt och redan från och med nästa läsår skapa ytterligare undervisningsresurser i ämnena matematik, fysik och teoretisk fysik med mekanik för filosofie studerande. Såsom resultat av inventeringen föreslår utredningen en anslagsförstärkning med 750 000 kronor för möjliggörande av såväl en ökad nyintagning av studerande som en intensifierad och förbättrad ett- och tvåbetygsundervisning i nämnda tre ämnen.

Ämnesgruppen matematik-fysik-teoretisk fysik med mekanik intar — såsom utredningen påpekat — en nyckelställning, då det gäller det allmännas och näringslivets behov av akademiskt utbildad arbetskraft. I likhet med utredningen vågar man också fastslå, att efterfrågan på akademiker inom dessa ämnesområden är och inom överskådlig framtid kommer att förbli sådan, att någon risk för överproduktion icke föreligger. Det torde vara tillräckligt att erinra om realskoleutredningens beräkningar rörande den aktuella bristen på lärare vid högre skolor och om samma utrednings prognos rörande de högre skolornas expansion under den närmaste framtiden. Under sådana förhållanden vore det, vilket universitetsutredningen med rätta påpekar, orimligt om studerande måste vägras undervisning i just de ämnen, där bristen på akademisk arbetskraft är mest kännbar. Då universitetsutredningens inventering ger vid handen, att möjligheter föreligger att redan från och med nästa läsår avsevärt öka intagningen i angivna ämnen, därest erforderliga medel ställes till förfogande, anser jag mig böra tillstyrka, att de av utredningen föreslagna åtgärderna kommer till stånd.

Enligt universitetsutredningens beräkningar skulle vid bifall till utredningens förslag nyintagningen av studerande för ett och två betyg i filosofisk ämbetsexamen under nästa läsår kunna ökas till omkring 260 i fysik och 500 i matematik samt i betydande utsträckning även i teoretisk fysik med mekanik.

Såsom universitetsutredningen själv framhållit innebär de av utredningen anvisade möjligheterna att öka intagningen en så kraftig utbyggnad av undervisningskapaciteten, att denna med hänsyn till tillströmningen av studerande måhända icke helt behöver utnyttjas redan första läsåret. Jag får vidare erinra om att det i årets statsverksproposition föreslagna anslaget till Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m. upptagits till 2 000 000 kronor, vilket innebär en förstärkning med 650 000 kronor av de medel, som för innevarande budgetår står till förfogande för de med anslaget avsedda ändamålen. I fråga om behovet av förstärkningsanordningar må framhåvas, att de gångna årens erfarenheter tydligt givit vid handen, att det på grund av en rad faktorer är mycket svårt att längre tid i förväg med någon större grad av tillförlitlighet beräkna tillströmningen av studerande till de filosofiska fakulteterna vid visst läsårs början. Det låter sig icke heller nu göra att annat än uppskattningsvis bedöma

det totala behovet under nästa läsår av sådana förstärkningsanordningar, som förutsatts i årets statsverksproposition, och sådana särskilda anordningar — i den mån de avser en utbyggnad av de sålunda förutsatta — som nu föreslagits av universitetsutredningen och som jag i det föregående ansett mig böra tillstyrka. Av här anförda skäl är jag i nuvarande läge icke beredd att föreslå någon uppräknig av det förutnämnda tvåmiljonersanslaget. Det synes mig i stället lämpligt att skjuta frågan om en förstärkning av medelstillgången för här avsedda ändamål till dess en bättre överblick över det erforderliga medelsbehovet kan vinnas. En sådan överblick erhålles, sedan man sett tillströmningen till de filosofiska fakulteterna vid nästa hösttermins början. Enligt min mening bör härefter en mera noggrann beräkning av det sammanlagda medelsbehovet för hela nästa läsår göras. I den mån därvid de tillgängliga medlen för budgetåret 1956/57 skulle visa sig otillräckliga, torde frågan om på vad sätt ytterligare medel skall tillskjutas få upptagas till prövning.

I anslutning till vad jag framhållit i det föregående anser jag mig — i likhet med universitetsutredningen — böra understryka angelägenheten av att universitets- och högskolemyndigheternas framställningar om medelsanvisning för förstärkningsanordningar grundas på noggrannaste möjliga utredning om den väntade tillströmningen av studerande i de olika ämnena. Universitetsutredningen har också hemställt om en särskild medelsanvisning ur åttonde huvudtitelns kommittéanslag för utredning rörande den väntade tillströmningen av studerande i de matematiskt-naturvetenskapliga ämnena. Denna fråga torde jag få i annat sammanhang anmäla för Kungl. Maj:t.

Ökad intagning vid de tekniska högskolorna

Inledning

I skrivelse den 28 december 1954 har *Svenska vägföreningen m. fl. organisationer* framhållit bland annat, att en påtaglig brist på högskoleutbildade väg- och vattenbyggnadsingenjörer för närvarande rådde inom väg- och vattenbyggnadsverket och hos städernas byggnads- och gatukontor och att ett betydligt ökat behov av dylika ingenjörer kunde förutses. Det vore därför enligt nämnda sammanslutningars mening av stor vikt, att erforderliga åtgärder nu vidtoges vid de tekniska högskolorna för att behovet av här avsedda ingenjörer skulle kunna fyllas. Vidare har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i skrivelse den 17 mars 1955 framhävt, att ämbetsverket till följd av den knappa tillgången på högskoleingenjörer och den starka konkurrensen från statliga myndigheter, det enskilda näringslivet och kommunala myndigheter om dugliga tekniker hade att dragas med stora rekryteringssvårigheter, samt hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för en ökning av de vid de tekniska högskolorna årligen examineerade väg- och vattenbyggnadsingenjörerna.

Yttranden över förstnämnda framställning har avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statskontoret och överstyrelsen för de tekniska högskolorna efter hörande av högskolornas kollegienämnder samt över sistnämnda framställning av nämnda överstyrelse.

I skrivelse den 28 maj 1955 har *Sveriges mekanförbund* — under åberopande av en av förbundet företagen inventering av verkstadsindustrins behov av teknisk personal — framhållit angelägenheten av att provisoriska åtgärder vidtoges i syfte att avhjälpa den enligt nämnda inventering föreliggande aktuella bristen på dylik personal samt föreslagit, att det måtte uppdragas åt överstyrelsen för de tekniska högskolorna och överstyrelsen för yrkesutbildning att i samråd med förbundet utarbeta förslag till sådana åtgärder.

I ärendet har yttranden avgivits av överstyrelsen för de tekniska högskolorna efter hörande av högskolornas kollegienämnder samt överstyrelsen för yrkesutbildning.

Enligt tillgängliga uppgifter har antalet utbildningsplatser läsåret 1955/56 i förhållande till närmast föregående läsår ökat vid *tekniska högskolan i Stockholm* med 10 vid var och en av avdelningarna för teknisk fysik, elektroteknik, bergsvetenskap och lantmåteri och 5 vid avdelningen för kemi samt vid *Chalmers tekniska högskola* med 20 vid vardera avdelningen för maskinteknik och elektroteknik.

I sina den 3 maj 1955 avgivna anslagsäskanden för budgetåret 1956/57

uppgav kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm till stöd för de av kollegienämnden begärda anslagsmedlen till assistenter och materiel, att 100 flera studerande kunde antagas vid högskolan höstterminen 1956 än höstterminen 1954 under förutsättning att medel för högskolans fortsatta utbyggnad beviljades i enlighet med de äskanden, som komme att framföras av högskolans byggnadskommitté för budgetåren 1956/59. Av den angivna ökningen av studerandeantalet avsåg — enligt inhämtad uppgift — 35 den maskintekniska avdelningen. I sitt förutnämnda — den 10 augusti 1955 dagtecknade — yttrande över mekanförbundets framställning uppgav emellertid kollegienämnden, att antalet studerande vid sistnämnda avdelning under förut angivna förutsättning kunde ökas med 35 först från och med höstterminen 1957. Samma uppgift lämnade högskolans byggnadskommitté i sina den 15 september 1955 avgivna äskanden om byggnads- och utrustningsanslag för budgetåret 1956/57.

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola räknade i sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 icke med någon ökning av intagningen vid högskolan från och med höstterminen 1956.

Utredning rörande möjligheterna att öka intagningen vid elektrotekniska avdelningen vid Chalmers tekniska högskola

Under beredningen inom ecklesiastikdepartementet föregående höst av anslagsäskandena för budgetåret 1956/57 för de tekniska högskolorna upptogs till särskilt övervägande frågan om möjligheterna att vid högskolorna från och med höstterminen 1956 öka intagningen av studerande — utöver vad som förut angivits — genom vidtagande av speciella åtgärder.

I anslutning till dessa överväganden verkställde på anmodan av ecklesiastikdepartementet *rektorn vid Chalmers tekniska högskola, professorn G. Hössjer*, en undersökning av förutsättningarna för en ökning från och med nämnda hösttermin av intagningen vid **h ö g s k o l a n s e l e k t r o t e k n i s k a a v d e l n i n g**, vilken undersökning Hössjer redovisade i skrivelse den 14 november 1955.

I nämnda skrivelse framhåller Hössjer, att de laboratorier och övriga institutionslokaler, som nämnda avdelning för närvarande förfogar över, är planlagda för en årlig intagning av 80 studerande, samt anför härefter bland annat följande.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 har kollegienämnden bland annat äskat att få organisera en för högskolan ny avdelning för teknisk fysik med en intagning av 20 studerande per år. Genom att dessa studerande skulle ha samläsning med studerande i andra avdelningar, skulle denna nya och enligt kollegienämndens uppfattning mycket värdefulla avdelning föranleda ringa kostnader. Samläsningen var planerad huvudsakligen med avdelningen för elektroteknik. Kollegienämndens ifrågavarande förslag blev emellertid icke tillstyrkt av överstyrelsen för de tekniska högskolorna.

För att tillmötesgå näringslivets växande behov av högskoleutbildade elektroingenjörer beslöt kollegienämnden, ehuru med tvekan, att hösten 1955 öka nettointagningen vid elektrotekniska avdelningen från 80 till 100. Det bör dock frambållas, att denna ökade intagning vid avdelningen utgör en hårdare belastning än vad som skulle varit fallet om det nytillkommande antalet studenter intagits inom den föreslagna nya avdelningen för teknisk fysik. Det synes icke heller troligt, att avdelningen för elektroteknik med nuvarande resurser i fortsättningen skall årligen kunna taga in 100 studerande. I varje fall kan högskolan ett kommande år icke intaga tekniska fysiker som beräknat, utan att samtidigt minska antalet elektrotekniker. Genom denna ökade intagning har högskolan bildligt talat fyllt avdelningen för elektroteknik till taket och någon som helst ökad intagning kan icke företagas utan att samtidigt i betydande mån förstärka avdelningens resurser.

Den för statsverket billigaste vägen att öka intagningskapaciteten vid avdelningen för elektroteknik synes vara att åstadkomma helt avskild undervisning för studieriktningarna starkströms- och svagströmselektroteknik. Dessa båda studieriktningar har redan nu i väsentliga delar skild undervisning. Det är därför förhållandevis billigt att skilja dem även i de ämnen, där undervisningen nu är gemensam. Härigenom erhålles en teoretiskt sett till det dubbla ökad kapacitet (2×80 studerande). I praktiken är detta emellertid en för hög siffra, eftersom viss möjlighet till övergång för studerande från den ena studieriktningen till den andra bör bibehållas. Vissa studerande torde också önska deltaga i ämnen, tillhörande båda studieriktningarna. Enligt min mening bör därför förevarande ökning beräknas från 80 till omkring 140 studerande. Möjligen kan man gå något högre, om man inräknar studerande från en eventuell avdelning för teknisk fysik. Skillnaden i kostnader för lärare — med frånräknande av assistenter — om man ökar till 120 eller 140 blir tämligen ringa, varför jag i fortsättningen räknar med en eventuell ökning till 140 studerande.

I sin skrivelse har Hössjer vidare redovisat en verkställd beräkning av kostnaderna för den av honom ifrågasatta ökningen av intagningen vid elektrotekniska avdelningen. Hössjer beräknar ifrågavarande kostnader på sätt framgår av följande sammanställning:

Ändamål	Vid full utbyggnad	Budgetåret 1956/57
1. Lärarkrafter (utom assistenter)	100 000	31 000
2. Assistenter	267 000	67 000
3. Institutionsvaktmästare	19 000	9 500
4. Materiel	243 000	61 000
Summa kronor	629 000	168 500

I de beräknade kostnaderna för förstärkning av lärarkrafterna ingår bland annat avlöning för en laborator i ämnet elektricitetslära från och med budgetåret 1957/58.

Hössjer berör därefter behovet av ökade lokalutrymmen och anför härom:

Avdelningens ordinarie professorer hävdar bestämt, att en ökning av intagningen nödvändiggör något ökade lokalutrymmen. Särskilt betonas

behovet av ökade utrymmen för institutionerna inom avdelningens huvudbyggnad, särskilt för teleteknik I och teleteknik II, vilkas lokalbehov och då i synnerhet laborationsutrymmen, icke kunnat överblickas vid tiden för byggnadernas projektering. Den betydande utveckling, som därefter skett inom dessa ämnen, har medfört, att befintliga utrymmen uppenbarligen är för små. Skall dessutom en ökad intagning komma till stånd, uppkommer ett ökat behov bland annat av utrymmen för examensarbetare, vilket icke kan tillgodoses inom ämnenas nuvarande lokaler. I detta sammanhang kan nämnas, att redan under nuvarande förhållanden nödgas examensarbetarna i teleteknik I plocka undan sin materiel varje gång tredje årskursen skall laborera, något som är tidsödande och ur flera synpunkter olämpligt. Härtill kommer, att antalet licentiander stigit successivt och tenderar att ytterligare öka. Lokalbehovet för dessa är redan nu svårt att tillgodose och försvåras ytterligare, om en ökad nyintagning kommer till stånd. Dessutom skärpes läget i detta hänseende genom att ett antal licentiander, som nu examineras, fortsätter studierna till teknologie doktorsgrad. Nu anförda skäl har övertygat mig om, att en lokalutvidgning är nödvändig, i främsta rummet för teleteknik I och teleteknik II. Det ökade lokalbehovet uppskattas till cirka 500 m² golvyta för de båda nyssnämnda ämnena. Nuvarande lokaler uppgår till 400 + 300 m². Olika möjligheter att tillgodose lokalbehovet har diskuterats. En sådan skulle vara, att taga i anspråk de befintliga ritsalarna i byggnadens bottenvåning, vilka tillsammans upptager ungefär den önskade ytan. Detta alternativ har emellertid företrädarna för de starkströmstekniska ämnena motsatt sig. I stället föreslogs, att man skulle bygga till en våning på huvudbyggnaden, något som uppskattningsvis skulle draga en kostnad av 300 000 kronor. Jag anser att en nödlösning för ett fåtal år vore att taga i anspråk den ena av de nämnda ritsalarna. Avdelningens professorer har emellertid avvikande mening härutinnan.

På längre sikt är det emellertid uppenbart, att lokalökningar blir nödvändiga även vid nuvarande intagning. Lokalerna har ursprungligen beräknats för en årlig intagning av 60 studerande. Nu ifrågasättes en minst dubbelt så hög siffra, vartill kommer förut berörda lokalbehov för licentiander och doktorander. Vidare bör framhållas, att avdelningen för elektroteknik är i en stark expansion, där nya ämnen och behov ständigt tillkommer och måste tillgodoses, om landet skall följa med i utvecklingen. På grund härav kan med säkerhet sägas, att på längre sikt jämförelsevis betydande lokalutvidgningar blir ofrånkomliga. Om man nu skulle åstadkomma utvidgning av avdelningen utan att samtidigt tillgodose det ökade lokalbehovet utöver absolut minimum, får detta enligt min mening endast utgöra ett provisorium för en kortare tid i avvaktan på att situationen på byggnadsmarknaden ljusnar.

Vid min anmälan i årets statsverksproposition (VIII ht; p. 170) av avlöningsanslaget till Chalmers tekniska högskola för nästa budgetår framhöll jag, att vid behandlingen inom ecklesiastikdepartementet av nämnda anslag fråga uppkommit om en ökning av intagningen vid högskolans elektrotekniska avdelning, men att beredningen av denna fråga då icke hunnit slutföras.

Utredning av överstyrelsen för de tekniska högskolorna rörande åtgärder
för att öka intagningen vid högskolorna

Efter statsverkspropositionens avlämnande upptogs från departementets sida under hand överläggningar med preses i överstyrelsen för de tekniska högskolorna samt rektorerna vid högskolorna rörande möjligheterna att genom provisoriska anordningar från och med höstterminen 1956 öka intagningen vid vissa av högskolornas fackavdelningar utöver vad som förutsetts i statsverkspropositionen vid beräkningen av högskolornas anslagsbehov för nästa budgetår. Med anledning av, bland annat, vad som framkommit vid nämnda överläggningar uppdrogs — genom remiss den 25 januari 1956 av en inom ecklesiastikdepartementet upprättad promemoria med därtill fogade handlingar — åt överstyrelsen för de tekniska högskolorna att verkställa en snabbutredning, huruvida och i vad mån nyss avsedda möjligheter kunde föreligga. I nämnda promemoria framhölls avslutningsvis, att en förutsättning för ökad intagning självfallet vore att tillräckligt många behöriga sökande anmälde sig. För bedömande av nämnda förutsättning borde utredningen därför ävenledes innefatta uppgifter om antalet dylika sökande till högskolornas olika fackavdelningar de närmast föregående läsåren.

Med skrivelse den 8 februari 1955 har *överstyrelsen* överlämnat från högskolornas kollegienämnder infortrade förslag och uppgifter i förut berörda hänseenden. Överstyrelsen har i sin skrivelse anfört följande mera allmänna synpunkter i fråga om möjligheterna att genom provisoriska anordningar öka intagningen vid högskolorna.

Till tanken att genom provisoriska arrangemang lindra bristen på högskoleutbildade tekniker har överstyrelsen i tidigare sammanhang uttalat sin anslutning, därest detta kan ske inom en ej alltför kostnadskrävande ram och det gäller en bristsituation av akut karaktär. Då det emellertid i första hand är fråga om lokalsvårigheter, ligger det i sakens natur att möjligheterna härutinnan är synnerligen begränsade. Att desamma för Chalmers tekniska högskolas vidkommande är uttömda, såväl när det gäller att utvinna nya lokaler som att effektivare utnyttja redan förefintliga, därom känner sig överstyrelsen helt övertygad. Icke heller tekniska högskolans i Stockholm kollegienämnd har funnit några provisoriska åtgärder i dessa hänseenden möjliga. Onekligen har tekniska högskolan i Stockholm ojämförligt mycket större resurser i fråga om lokaler och utrustning än Chalmers tekniska högskola, varför också förutsättningarna för provisoriska arrangemang vid den förra högskolan kunde antagas vara gynnsammare. Såvitt gäller möjligheterna att härigenom skapa nya lokalutrymmen vill överstyrelsen emellertid framhålla, att utbyggnaden av tekniska högskolan i Stockholm enligt dess byggnadskommitté, därest för ändamålet erforderliga anslag ställes till förfogande, kan slutföras under budgetåret 1958/59. Vid sådant förhållande vore här icke mycket att vinna genom provisoriska åtgärder, som även komme att kräva sina kostnader och sin tid. Överstyrelsen vill därför betona vikten av att den föreliggande generalplanen utan

ytterligare tidsförskjutningar fullföljes på sätt tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté i sin senast reviderade tidtabell föreslagit. I detta sammanhang vill överstyrelsen även understryka angelägenheten av att en verklig generalplan jämväl kommer till stånd för den fortsatta utbyggnaden av Chalmers tekniska högskola i enlighet med den framställning därom som, efter vad överstyrelsen har sig bekant, i dagarna ingivits till Kungl. Maj:t av den Chalmerska byggnadskommittén.

Överstyrelsen har härefter anfört huvudsakligen följande.

T e k n i s k a h ö g s k o l a n i S t o c k h o l m. Vad åter angår möjligheterna att vid denna högskola genom provisoriska åtgärder söka utnyttja redan förefintliga lokaler i större omfattning än som för närvarande sker, så har högskolans kollegienämnd ej funnit några utvägar härtill erbjuda sig. Överstyrelsen har icke på den korta tid, som varit utmätt för ärendets handläggning, haft tillfälle att företaga några undersökningar, vilka kunnat giva överstyrelsen anledning att härutinnan framföra en avvikande mening.

Den ökning av antalet studerande i första årskursen hösten 1956 från 395 till 495 eller med 100, som kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm funnit möjlig under förutsättning att högskolans utbyggnad fullföljes på sätt förut nämnts, har ansetts kräva en förstärkning av högskolans anslagsmedel till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter med 91 000 kronor och av dess anslag till materiel m. m. med 150 000 kronor. Överstyrelsen har emellertid icke kunnat undgå att uppmärksamma, att denna ökning av studerandeantalet förutsattes redan i kollegienämndens petita för budgetåret 1956/57. Överstyrelsens och departementets anslagsberäkningar har också grundats härå, dock att — enligt vad överstyrelsen inhämtat — departementet vid budgetbehandlingen utgått från en ökning av endast 65 nyantagna ordinarie studerande hösten 1956, enär kollegienämnden i ett senare remissyttrande över en framställning av Mekanförbundet (handlingarna finnes fogade vid remissakten i detta ärende) förklarat sig ej kunna öka intagningen vid avdelningen för maskinteknik med 35 studerande förrän hösten 1957. Med hänsyn härtill torde den anslagsförstärkning, som nu ifrågasatts, böra stanna vid det belopp, som är erforderligt för att täcka merkostnaderna för 35 studerande. Detta kommer enligt kollegienämndens grunder för beräkningen av dessa kostnader att uppgå till 32 000 kronor för assistentmedel och 52 500 kronor för materiel m. m. eller sålunda tillhoppa i runt tal 85 000 kronor.

C h a l m e r s t e k n i s k a h ö g s k o l a. I detta sammanhang vill överstyrelsen omnämna, att den vid sammanträde i Göteborg den 6 februari 1956 på grundval av en därom vid Chalmers tekniska högskola verkställd utredning beslutat göra framställning till Kungl. Maj:t om inrättande av en avdelning för teknisk fysik jämväl vid denna högskola, om möjligt redan från och med läsåret 1956/57. Denna avdelning är planerad för en antagningskapacitet av 20 ordinarie studerande, vilket emellertid i sin tur kommer att medföra en minskning av antagningskapaciteten inom avdelningen för elektroteknik från 100 till 90 studerande. Ett inrättande av en avdelning för teknisk fysik vid högskolan skulle alltså medgiva en ökning av antalet studerande i första årskursen med 10.

Frågan om denna avdelnings inrättande blir föremål för närmare behandling i en särskild framställning. Här må endast något beröras de kost-

nader, som därav kommer att föränledas för den första årskursens vidkommande. Dessa kostnader har av kollegienämnden uppskattats till 6 500 kronor, såvitt gäller anslagsmedel till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter. Överstyrelsen har funnit därtill böra läggas ett ökat medelsbehov till materiel m. m. till ett belopp av 5 000 kronor även som ett avdelningsföreståndararvode å 804 kronor. Den erforderliga anslagsförstärkningen för den första årskursen bör sålunda uppskattas till ett sammanlagt belopp av i runt tal ($6\,500 + 5\,000 + 804 =$) 13 000 kronor.

Överstyrelsen framhåller sammanfattningsvis, att den ökade intagning av ordinarie studerande vid de tekniska högskolorna, som under i det föregående angivna förutsättningar beräknas kunna ske hösten 1956, och som alltså ej är betingad av åtgärder av provisorisk karaktär, kräver en medelsanvisning av sammanlagt ($85\,000 + 13\,000 =$) 98 000 kronor till högskolorna för budgetåret 1956/57 utöver vad som upptagits för ifrågakommande utgiftsändamål i årets statsverksproposition. För det fall att till höstens intagningar möjligheter, som nu ej framkommit, skulle yppa sig till att genom provisoriska arrangemang öka antagningskapaciteten vid någon avdelning, kan det enligt överstyrelsens mening måhända vara motiverat att höja förutnämnda summa med ett lämpligt belopp.

I sitt till överstyrelsen avgivna yttrande har *kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola* åberopat den av högskolans rektor verkställda — förut redovisade — utredningen rörande möjligheterna och förutsättningarna för en ökning av intagningen vid högskolans elektrotekniska avdelning. Kollegienämnden har därjämte anfört, bland annat, följande.

Avdelningen för väg- och vattenbyggnad. I sina år 1955 avgivna anslagsäskanden anmälde kollegienämnden, att det fanns möjlighet att redan hösten 1955 öka intagningen vid denna avdelning med 20 studerande. Det förutsattes emellertid därvid, att en tillbyggnad för avdelningen beslutades så snart, att nya lokaler kunde disponeras två år efter den ökade intagningen. Ett äskande av 1 500 000 kronor för en sådan tillbyggnad framfördes i kollegienämndens byggnadspetition år 1955. Att genom provisoriska åtgärder öka intagningen vid avdelningen övervägdes vid intagningarna hösten 1955 men bedömdes icke möjligt.

Avdelningen för kemi. Den nuvarande huvudbyggnaden för kemi uppfördes under åren 1926—1928. Den är otidsenlig och numera helt otillräcklig, sedan kemiundervisningen på grund av den pågående utvecklingen måst specialiseras på en rad nya ämnen. För vissa ämnen, exempelvis kemisk apparatteknik, saknar högskolan lokaler. I livsmedels- och vattenkemi får högskolan disponera laborationsutrymmen inom AB Pripp och Lyckholm genom välvilja från sagda företag. En nybyggnad för avdelningen är aktuell och kollegienämnden räknar med att lägga fram ett förslag härtill redan innevarande år. Någon möjlighet att genom provisoriska åtgärder öka intagningen vid avdelningen utan tillskott av nya lokaler föreligger icke.

Teknisk fysik. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 hemställde kollegienämnden, under hänvisning till ett inom högskolans avdel-

ningskollegium för allmänna vetenskaper uppgjort förslag, om inrättande av en avdelning för teknisk fysik vid högskolan från och med den 1 juli 1956. Detta kollegienämndens äskande vann emellertid icke överstyrelsens tillstyrkan. Förslaget har därefter varit föremål för en översyn inom avdelningskollegiet och kollegienämnden har beslutat lägga detta överarbetade förslag till grund för ett äskande om en avdelning för teknisk fysik för högskolan. Beträffande motiven för avdelningens inrättande vill kollegienämnden bland annat hänvisa till vad som i den framlagda utredningen angående avdelningens inrättande anföres rörande nuvarande och framtida behov av tekniska fysiken. Därjämte må betonas att icke minst den snabba utvecklingen på atomenergiområdet ger ytterligare tyngd åt äskandet. I förutnämnda utredning upptages fyra olika studieriktningar, nämligen en elektrisk, en kemisk, en kärnfysikalisk och en mekanisk. Timplan för den elektriska studieriktningen finnes intagen i utredningen. Nya kurser i fysik, matematisk fysik och kemi är där inlagda. Därutöver föreslås studierna i huvudsak ansluta sig till nuvarande undervisningen för svagströmtekniska studieriktningen inom avdelningen för elektroteknik. Med hänsyn härtill föreslår kollegienämnden att i första hand den elektriska studieriktningen kommer till stånd samt att de övriga studieriktningarna införes successivt. Genom tillkomsten av den i årets statsverksproposition föreslagna, och i utredningen förutsatta professuren i matematisk fysik synes organisationen av den föreslagna avdelningen vid högskolan i avsevärd grad bli underlättad. Däremot kommer den föreslagna avdelningen att avsevärt öka belastningen på den redan nu hårt ansträngda elektrotekniska avdelningen. Såvitt kollegienämnden nu kan bedöma torde därför en minskning av intagningen till 90 vid denna avdelning bli ofrånkomlig, därest beräknade 20 studerande intages vid den föreslagna avdelningen för teknisk fysik. En ökning av 10 studerande vid högskolan är sålunda möjlig därest den föreslagna avdelningen inrättas.

Såsom framgår av det föregående beräknar överstyrelsen kostnaderna för nästa budgetår för den föreslagna nya avdelningen för teknisk fysik vid Chalmers tekniska högskola till i avrundat tal 13 000 kronor. Enligt vad under hand inhämtats från överstyrelsen kan de årliga kostnaderna för avdelningen, då undervisningen vid denna omfattar samtliga fyra årskurser — alltså från och med läsåret 1959/60 — uppskattas till i avrundat tal 103 000 kronor. Härjämte erfordras ett engångsanslag för utrustning å 40 000 kronor, vilket dock icke behöver ställas till förfogande för budgetåret 1956/57.

Med anledning av vad i förutnämnda departementspromemoria därom anförts har i högskolornas yttranden till överstyrelsen lämnats vissa uppgifter rörande antalet behöriga sökande till högskolornas olika fackavdelningar de närmast föregående läsåren. Av nämnda uppgifter framgår bland annat, att det sammanlagda antalet dylika sökande översteg det totala antalet disponibla utbildningsplatser höstterminen 1954 med 221 och höstterminen 1955 med 303.

Departementschefen

Den i alltmer stegrad takt pågående tekniska utvecklingen har fört med sig ett ökat, snabbt stigande behov av kvalificerade tekniker. Enligt tillgängliga uppgifter råder inom såväl det enskilda näringslivet som den statliga och kommunala förvaltningen en påtaglig brist på sådana tekniker i vad gäller flertalet fackområden. Denna brist omfattar både högskoleutbildade ingenjörer och andra kategorier av tekniker, utbildade vid tekniskt läroverk eller därmed jämförlig teknisk läroanstalt.

Vad beträffar utbildningskapaciteten vid de tekniska högskolorna må framhållas, att den av statsmakterna år 1945 beslutade utbyggnaden av dessa högskolor avsåg att möjliggöra en sammanlagd årlig intagning av 700 studerande i första årskursen, varav 450 vid tekniska högskolan i Stockholm och 250 vid Chalmers tekniska högskola. Det med sikte på nämnda utbildningskapacitet planerade nybyggnadsprogrammet för högskolorna är numera till övervägande del förverkligat. Under budgetåren 1945/55 har för nybyggnadsprogrammets realiserande i byggnads- och utrustningsanslag anvisats nära 70 miljoner kronor. I årets statsverksproposition har vidare föreslagits en medelsanvisning för nämnda ändamål av tillhoppa 7 649 000 kronor. För nybyggnadsprogrammets fullföljande erfordras enligt föreliggande beräkningar ytterligare anslag å tillhoppa 14 428 000 kronor.

Vid högskolorna kunde höstterminen 1955 antagas sammanlagt 719 studerande, varav 395 vid tekniska högskolan i Stockholm och 324 vid Chalmers tekniska högskola. Trots att nybyggnadsprogrammet icke är fullföljt, överstiger sålunda den sammanlagda intagningen vid högskolorna nu den år 1945 av statsmakterna åsyftade. Att så är förhållandet beror på — såsom framgår av de lämnade siffrorna — att vid Chalmers tekniska högskola för närvarande intages 74 flera studerande än som nämnda år förutsattes av statsmakterna.

I anslutning till det sagda må framhållas, att 1955 års universitetsutredning enligt de för utredningen meddelade direktiven bland annat har att med ledning av föreliggande statistiskt material och egna undersökningar uppgöra en framtidsprognos beträffande behovet av högskoleutbildade ingenjörer samt på grundval härav framlägga en plan för de tekniska högskolornas utbyggnad på längre sikt.

Vad beträffar ingenjörer och tekniker av andra kategorier får jag erinra om att Kungl. Maj:t i proposition nr 63 till årets riksdag framlagt ett flertal förslag, vilka bland annat avser att avsevärt öka tillgången på dylika ingenjörer och tekniker.

Med hänsyn till den föreliggande bristen på högskoleutbildade ingenjörer och angelägenheten av att åtgärder vidtages, vilka är ägnade att på kortare sikt motverka nämnda brist, har — såsom framgår av vad jag anfört i det föregående — under senare tid av ekklesiastikdepartementet

undersökts möjligheterna att från och med höstterminen 1956 öka intagningen vid de tekniska högskolorna utöver vad som i årets statsverksproposition förutsatts vid beräkningen av högskolornas anslagsbehov för nästa budgetår. I statsverkspropositionen räknades med såsom möjligt att från och med nästa hösttermin öka intagningen vid tekniska högskolan i Stockholm med 65 studerande, medan däremot någon ökning icke förutsattes för Chalmers tekniska högskolas vidkommande. De härefter företagna undersökningarna har emellertid givit vid handen, att vad beträffar tekniska högskolan i Stockholm intagningen kan ytterligare ökas med 35 studerande vid maskintekniska avdelningen under förutsättning att — i enlighet med den senast reviderade generalplanen för högskolans fortsatta utbyggnad — anslag å tillhoppa 1 834 000 kronor anvisas för budgetåret 1957/58 för ombyggnad av en i planen såsom III cd betecknad byggnad och för utrustning av däri planerade institutionslokaler. För nu ifrågakvarande ökning av intagningen erfordras vidare enligt överstyrelsens beräkningar en förstärkning av högskolans anslagsmedel till avlöningar och materiel för nästa budgetår med i avrundat tal 85 000 kronor. Då jag finner det angeläget, att den föreslagna ökningen av intagningen kommer till stånd, föreslår jag, att nämnda belopp ställes till högskolans förfogande för nästa budgetår. Samtidigt utgår jag ifrån, att de tidigare angivna anslagen i enlighet med förutnämnda generalplan kommer att anvisas för budgetåret 1957/58.

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola föreslog i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att en avdelning för teknisk fysik skulle inrättas vid högskolan från och med läsåret 1956/57. Överstyrelsen ansåg sig emellertid icke kunna biträda nämnda förslag. Sedan förslaget numera överarbetats inom vederbörande avdelningskollegium, har överstyrelsen förordat, att en avdelning för teknisk fysik i enlighet med det föreliggande reviderade förslaget inrättas vid högskolan från och med nästa läsår. Vid nämnda avdelning avses skola intagas 20 studerande i första årskursen. Kostnaderna under budgetåret 1956/57 för den föreslagna nya avdelningen beräknas av överstyrelsen till i avrundat tal 13 000 kronor. Sedan avdelningen från och med budgetåret 1959/60 utbyggs för undervisning av samtliga fyra årskurser, uppskattar överstyrelsen de årliga kostnaderna för avdelningen till omkring 103 000 kronor. Vidare kräves ett engångsanslag å 40 000 kronor för anskaffning av viss utrustning för avdelningen, vilket anslag dock icke behöver ställas till förfogande för budgetåret 1956/57. För egen del anser jag starka skäl tala för att en avdelning för teknisk fysik tillskapas även vid Chalmers tekniska högskola, och jag föreslår därför att erforderliga medel anvisas för nästa budgetår för inrättande av en dylik avdelning vid högskolan. De av överstyrelsen uppgjorda kostnadsberäkningarna för avdelningen anser jag mig böra godtaga. Ställning bör dock icke nu tagas till storleken av det föreslagna

avdelningsföreståndaravodet, vilken fråga senare torde få underställas Kungl. Maj:t för avgörande. Med hänsyn till det anförda föreslår jag, att för inrättande av en avdelning för teknisk fysik vid Chalmers tekniska högskola beräknas ett avrundat belopp av 13 000 kronor för nästa budgetår.

Av min tidigare lämnade redogörelse framgår, att möjlighet finnes att avsevärt öka intagningen vid högskolans elektrotekniska avdelning genom att helt skild undervisning anordnas för studieriktningarna starkströms- och svagströmselektroteknik, vilka studieriktningar redan nu i väsentliga delar har skild undervisning. Vid en helt genomförd uppdelning av undervisningen skulle den permanenta intagningen vid denna avdelning — även om en ny avdelning för teknisk fysik inrättas — kunna ökas med 40 à 50 studerande. En förutsättning härför är, att erforderliga medel anvisas för en påbyggnad av avdelningens huvudbyggnad. Nämnade påbyggnad har preliminärt uppskattats draga en kostnad av 300 000 kronor. Enligt föreliggande kostnadsberäkningar erfordras vidare en förstärkning av anslagsmedlen till avlöningar och materiel med i avrundat tal 169 000 kronor för budgetåret 1956/57 och 630 000 kronor vid full utbyggnad, d. v. s. från och med budgetåret 1959/60. Då för närvarande föreligger en betydande brist på högskoleutbildade elektroingenjörer och behovet av dylika ingenjörer med säkerhet kan förutses komma att avsevärt öka, anser jag mig böra tillstyrka, att den föreslagna ökningen av intagningen vid avdelningen kommer till stånd. För att så skall kunna ske erfordras självfallet betydande förstärkning av de årliga anslagsmedlen till avlöningar och materiel. Mot de gjorda beräkningarna av nämnda förstärkning synes mig icke vara något att invända. Jag föreslår därför, att 169 000 kronor ställes till högskolans förfogande för nästa budgetår för möjliggörande av den förordade ökningen av intagningen vid den elektrotekniska avdelningen.

Såsom förut nämnts erfordras för ökningen av intagningen vid sistnämnda avdelning även en påbyggnad av dess huvudbyggnad, preliminärt kostnadsberäknad till 300 000 kronor. Denna påbyggnad bör enligt vad jag inhämtat vara färdig till höstterminen 1958. Fullständiga ritningsförslag, åtföljda av kostnadsberäkningar, bör därför underställas Kungl. Maj:t och byggnadsarbetena igångsättas inom sådan tid, att de genom påbyggnaden erhållna lokalerna kan tagas i bruk vid nämnda hösttermins början. Jag anser mig böra förorda, att ett belopp motsvarande den preliminärt beräknade kostnaden för påbyggnaden för nästa budgetår ställes till förfogande för ändamålet, och föreslår därför, att det i årets statsverksproposition, bilagan 29, kapitalbudgeten, under punkten 9 föreslagna investeringsanslaget till Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola höjes med 300 000 kronor till 435 000 kronor.

Enligt tillgängliga uppgifter kvarstår av de anslagsmedel om sammanlagt 6 110 000 kronor, som tidigare anvisats för uppförande av de nuvarande byggnaderna för avdelningen, odisponerat ett belopp av omkring

70 000 kronor. Av detta belopp torde enligt vad nu kan förutses för vissa smärre arbeten inom byggnaderna komma att tagas i anspråk omkring 40 000 kronor. Därest från riksdagens sida icke framställes någon erinran häremot, torde Kungl. Maj:t få medgiva, att återstoden — nu beräknad till 30 000 kronor — må användas för utförande av förutnämnda påbyggnad, därest kostnaden härför skulle visa sig överstiga den preliminärt uppskattade.

I anslutning till förslagen om inrättande av en avdelning för teknisk fysik vid Chalmers tekniska högskola och ökning av intagningen vid högskolans elektrotekniska avdelning anser jag mig böra framhäva, att nämnda förslag kan betraktas såsom förmånliga från statsfinansiell synpunkt. Den genomsnittliga utbildningskostnaden för var och en av de nytillkommande elever, som vid bifall till förslagen kan utbildas vid högskolan, kan sålunda beräknas till endast omkring hälften av den nuvarande medelkostnaden för varje vid högskolan utbildad elev.

Enligt vad avdelningsföreståndaren för elektrotekniska avdelningen vid tekniska högskolan i Stockholm nyligen under hand upplyst, har en nymera företagen undersökning givit vid handen, att intagningen vid avdelningen kan från och med höstterminen 1956 ökas med omkring 25 studerande under vissa förutsättningar. En av dessa är att högskolans anslagsmedel till avlöningar och materiel för nästa budgetår förstärkes med omkring 50 000 kronor. Den ifrågasatta ökningen av intagningen beräknas vid full utbyggnad — d. v. s. från och med budgetåret 1959/60 — enligt gjorda överslagsberäkningar kräva en förstärkning av nämnda anslagsmedel med omkring 300 000 kronor. Vidare nödvändiggör den ökade intagningen vissa ombyggnadsarbeten, vilka preliminärt kostnadsberäknats till 300 000 kronor. Något anslag härför är dock icke behövt för nästa budgetår. Slutligen erfordras vissa engångsanslag till inredning och utrustning under budgetåren 1957/60. Högskolans kollegienämnd avser enligt vad som meddelats att inom kort inkomma med en framställning i ärendet. Någon definitiv ståndpunkt till det förslag, för vilket jag här redogjort, kan givetvis icke nu tagas. Jag anser emellertid lämpligt, att i detta sammanhang ett belopp av 50 000 kronor reserveras för möjliggörande av den ifrågasatta ökningen av intagningen vid Stockholmshögskolans elektrotekniska avdelning.

Av vad jag förut anfört framgår, att antalet *permanent* utbildningsplatser vid de tekniska högskolorna kan från och med höstterminen 1956 ökas med sammanlagt 195, vilket innebär en ökning av utbildningskapaciteten med nära 30 procent. Av det nytillkommande antalet utbildningsplatser har 65 förutsatts i årets statsverksproposition och genom de olika åtgärder, för vilka jag redogjort i det föregående, kan antalet utbildningsplatser ökas med 130. Den totala ökningen av utbildningskapaciteten från och med nästa hösttermin avser främst de kategorier av högskoleutbildade

ingenjörer, varav behovet för närvarande är störst, nämligen elektrotekniker, mekaniker, väg- och vattenbyggare samt tekniska fysiker. Vidare må framhållas, att ökningen av antalet utbildningsplatser under innevarande och nästa läsår innebär en ökning av utbildningskapaciteten i fråga om elektrotekniker och mekaniker med omkring 50 procent samt väg- och vattenbyggare med omkring 20 procent, varjämte antalet utbildningsplatser för tekniska fysiker mer än fördubblas.

Den av mig i det föregående föreslagna eller beräknade förstärkningen av högskolornas anslagsmedel till avlöningar och materiel för nästa budgetår uppgår till sammanlagt (85 000 + 13 000 + 169 000 + 50 000 =) 317 000 kronor. I enlighet med vad överstyrelsen uttalat torde vidare, med hänsyn till att möjligheter längre fram kan yppa sig att ytterligare öka intagningen, ett lämpligt belopp böra reserveras härför. Enligt min mening bör förslagsvis 83 000 kronor beräknas för sistnämnda ändamål. Jag föreslår därför, att sammanlagt 400 000 kronor anvisas till förstärkning av högskolornas anslagsmedel till avlöningar och materiel för nästa budgetår för möjliggörande av ökning av intagningen utöver vad som förutsatts i årets statsverksproposition. Ifrågavarande belopp torde böra anvisas under ett särskilt förslagsanslag, benämnt Tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter rörande anslaget disposition.

I detta sammanhang får jag vidare framhålla, att kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola i skrivelse till överstyrelsen den 2 september 1955 framhåvt behovet av en tillbyggnad till den av högskolans avdelningar för väg- och vattenbyggnad samt arkitektur disponerade byggnaden samt hemställt, att överstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande av ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor för budgetåret 1956/57 för uppförande av nämnda tillbyggnad. Därest nämnda anslag anvisades, skulle intagningen vid avdelningen för väg- och vattenbyggnad omedelbart kunna ökas med 20. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 oktober 1955 har överstyrelsen uttalat, att den väl ansåge en utvidgning av de för nämnda avdelningar avsedda lokalutrymmena angelägen. Något egentligt ritningsförslag hade emellertid icke blivit uppgjort för den ifrågasatta tillbyggnaden och även i övrigt saknades den utredning rörande vissa med byggnadsprojektet sammanhängande spörsmål, som överstyrelsen fann erforderlig för ett bedömande av detsamma. Vid sådant förhållande vore överstyrelsen icke beredd att för budgetåret 1956/57 förorda en medelsanvisning för ändamålet. Enligt vad under hand inhämtats från överstyrelsen bör enligt överstyrelsens uppfattning här avsedda byggnadsprojekt upptagas till närmare prövning i samband med uppgörande av en ny generalplan för högskolan, vilken senare fråga vid upprepade tillfällen diskuterats inom överstyrelsen. I skrivelse den 31 januari 1956 har Chalmerska byggnadskommittén — i anledning av en

framställning till kommittén från högskolans kollegienämnd — framhållit angelägenheten av att en ny generalplan för byggnadsverksamheten vid högskolan snarast uppgöres samt föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för uppgörande av en dylik plan. Beredningen av detta ärende inom ecklesiastikdepartementet är i vissa avseenden ännu icke helt slutförd. Jag anser mig emellertid redan nu böra nämna, att det är min avsikt att inom kort föreslå Kungl. Maj:t, att åtgärder vidtages för påbörjande av arbetet med uppgörande av den föreslagna nya generalplanen. Kostnaderna härför under nästa budgetår torde böra bestridas från åttonde huvudtitelns reservationsanslag till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte — med den ändring av Sitt i årets statsverksproposition, bilagan 29, kapitalbudgeten, under punkten 9 framställda förslag, som föranledes av vad jag nu förordat — föreslå riksdagen att

a) till *Tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor;

b) till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1956/57 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 435 000 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Christina Steen-Sundberg